

poweriser - skákacie *topánky*, ktoré umožňujú skákať až do výšky dvoch metrov a bežať rýchlosťou 40km/h;
pozri *obuv*

Powers Hiram - pozri *neoklasicizmus*

http://en.wikipedia.org/wiki/Hiram_Powers

H. Powers: Persefona

Poynter Ambrose - (†1886); anglický architekt, otec *Edwarda Poyntera* (†1919); bol jedným zo zakladajúcich členov inštitútu britských architektov v roku 1834; A. Poynter nakreslil a študoval akvarel u Thomasa Shotter Boys, ktorý bol jeho celoživotný priateľ; bol architektonický kresliar, ilustroval a články v Charlesovej Rytierskej ilustrovanej histórii Anglicka (1837-1844) a vydanie Shakespeara; bol členom Arundel spoločnosti a grafickej spoločnosti; študoval *heraldiku* a on robil kresby pre ilustrácie Francis Sandfordovej Genealogickej histórie Anglicka; pozri *anglickí architekti, londýnski umelci*

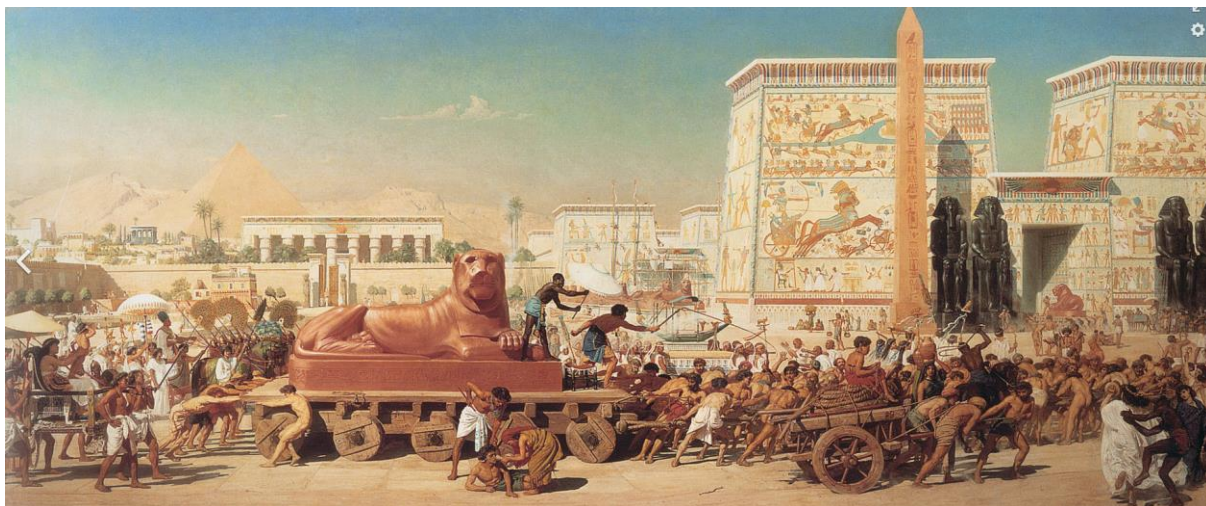
https://en.wikipedia.org/wiki/Ambrose_Poynter

Poynter Edward - (†1919); anglický maliar, dizajnér a kresliar, prezident Kráľovskej akadémie; syn architekta Ambrose Poyntera(†1886); narodil sa v Paríži, ale jeho rodičia sa vrátili do Británie skoro po jeho narodení; bol vzdelávaný na Brightonkej vysokej škole a Ipswich škole, ale opustil školu predčasne z dôvodu zlého zdravotného stavu a trávil zimu v Madeire a Ríme; v 1853 sa stretol s *Frederickom Leighton* v Ríme, ktorý na mladého Poyntera urobil veľký dojem; po návrate do Londýna študoval na Leightonovej akadémii v Newman Street a Royal Academy schol a pred odchodom do Paríža študoval v ateliéri klasicistického maliara Charles Gleyre, kde

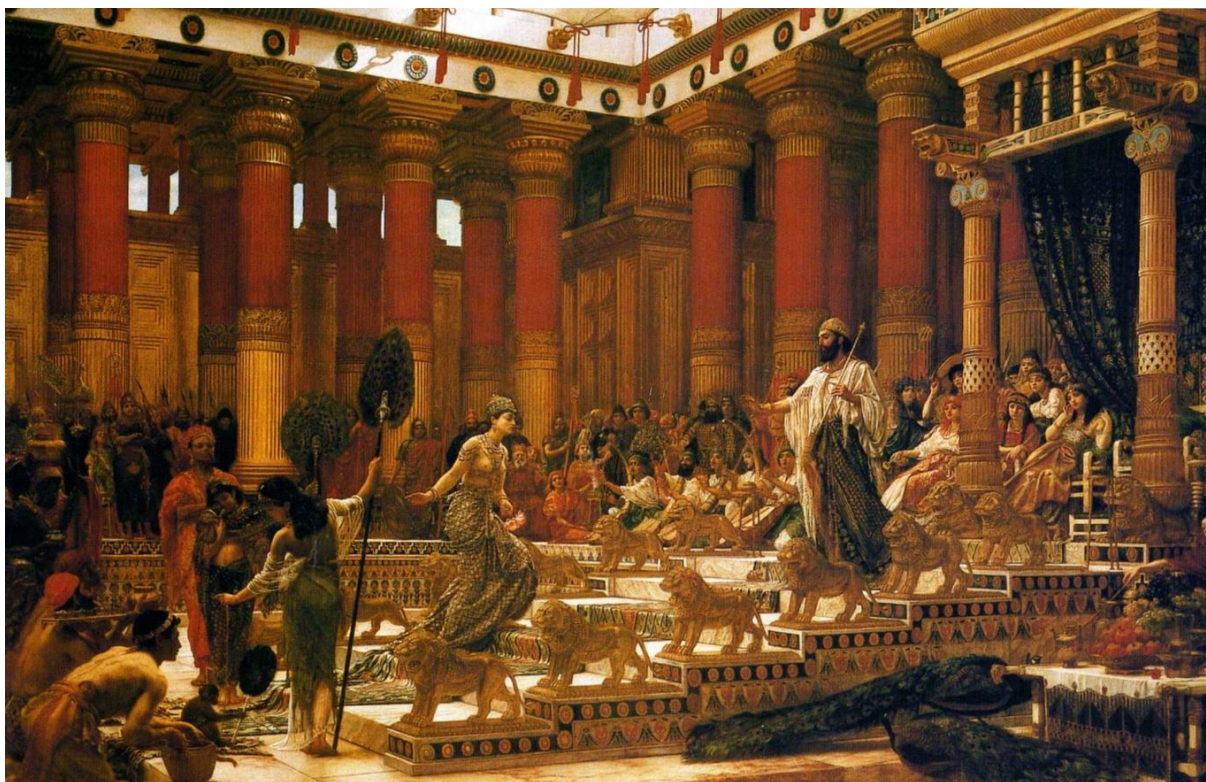
boli jeho spolužiakmi *James McNeill Whistler* a *George du Maurier*; stal sa najlepšie známy pre jeho veľké historické obrazy; pozri *Lesbia*, *britskí kresliari*

https://en.wikipedia.org/wiki/Edward_Poynter

<https://www.google.sk/search?q=edward+poynter+paintings&espv=2&biw=1857&bih=995&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0CBkQsARqFQoTCPyxoPeuiskCFYrxFAodhYoEwg&dpr=1>

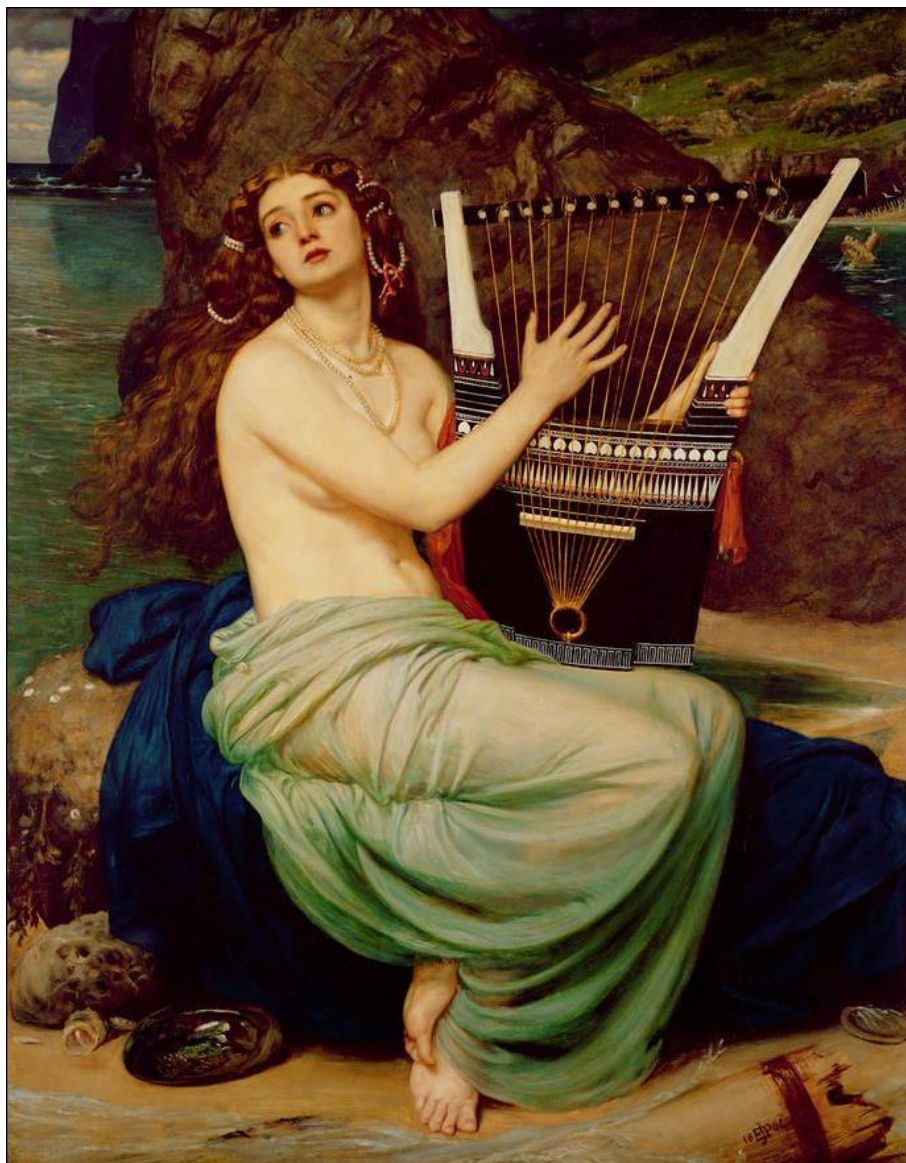
E. Poynter: Izraeliti v Egypte (1867)

E. Poynter: Návšteva kráľovnej zo Sáby (1890)

E. Poynter: Lesbia a jej vrabec (1907)

E. Poynter: Siréna (1864)

E. Poynter: Jaskyňa víl búrky (1903)

E. Poynter: Psyché v chráme lásky (1882)

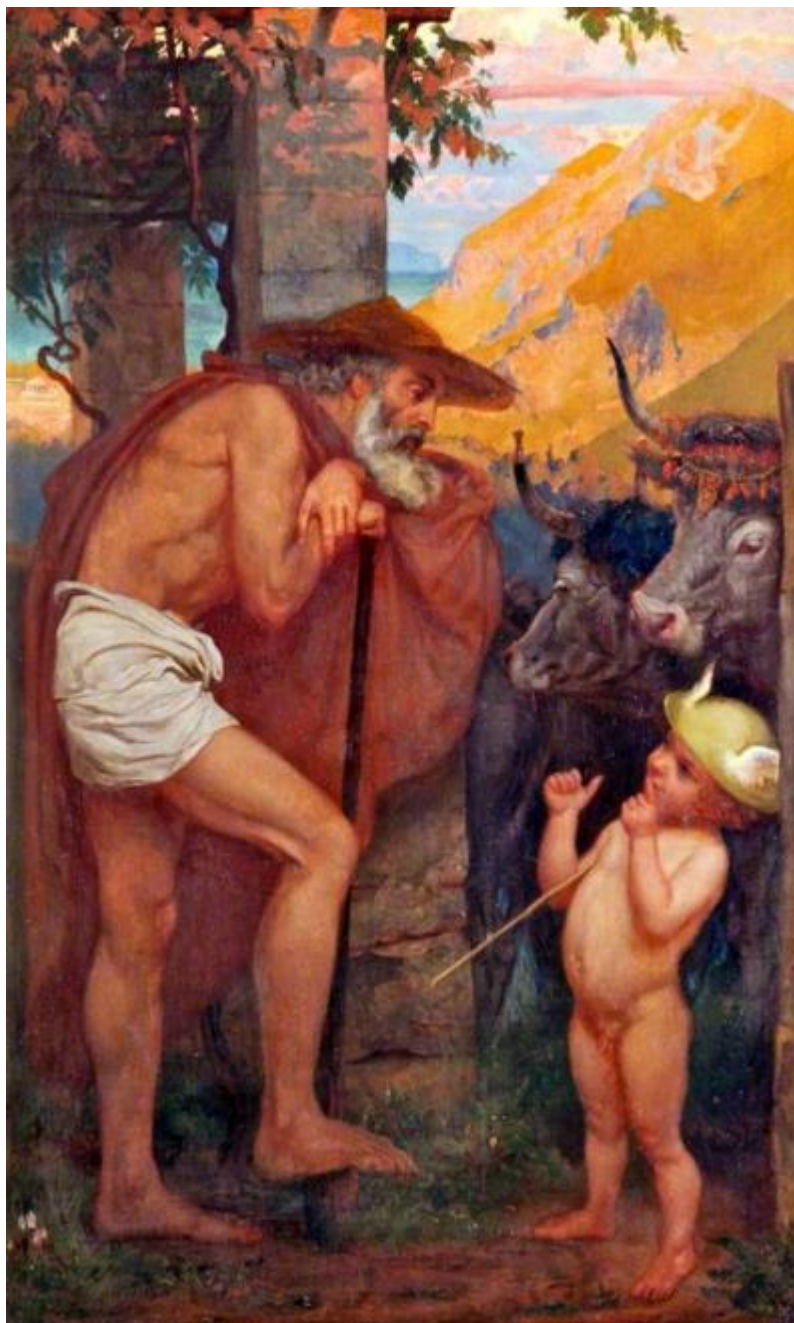
E. Poynter: Andromeda (1869)

E. Poynter: Zvony sv. Marka v Benátkach (1903)

E. Poynter: Katapult (1868–1872)

E. Poynter: Merkúr kradne dobytok bohov (1860)

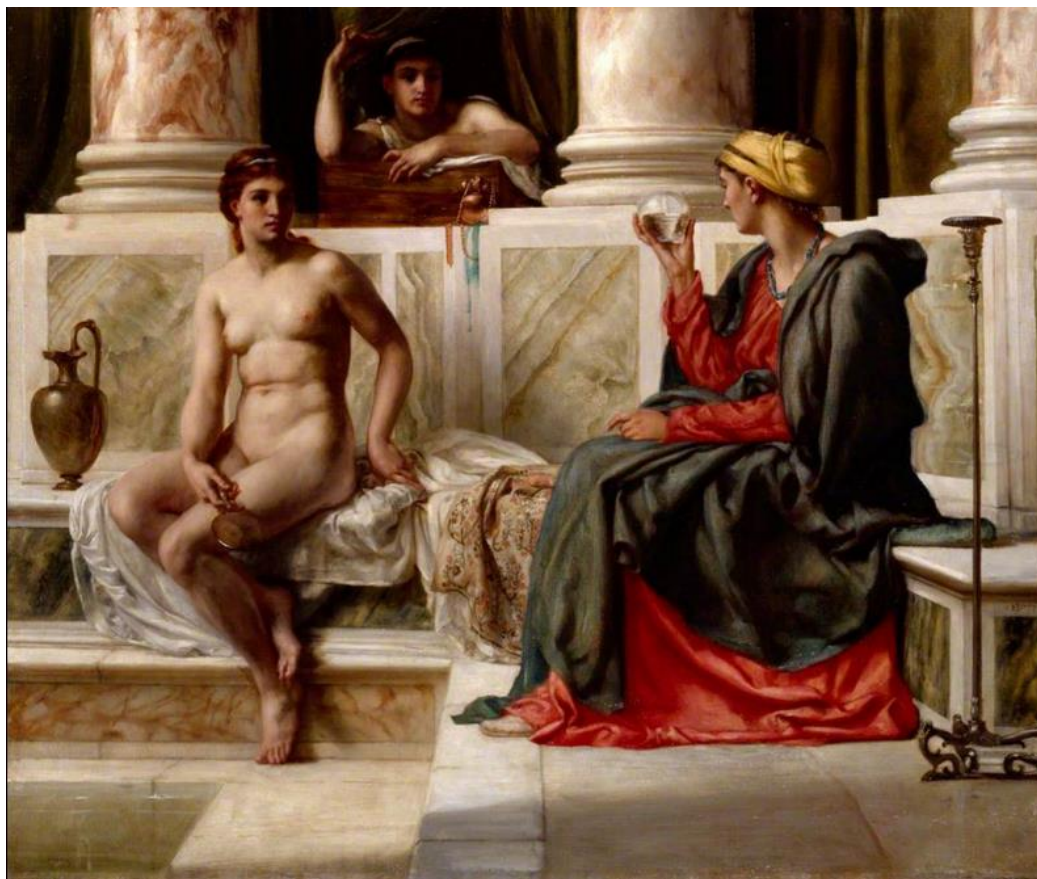
E. Poynter: Videnie Enmydiona (1913)

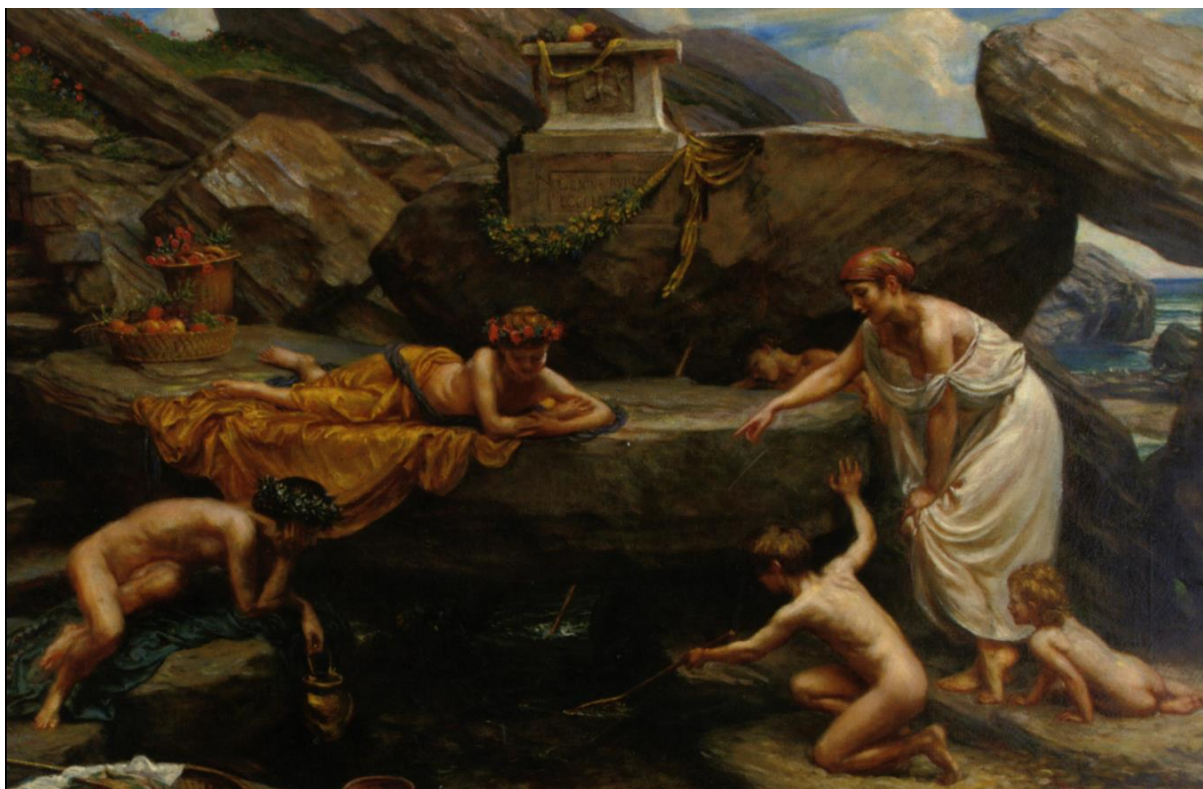
E. Poynter: Návšteva Asklépie (1880)

E. Poynter: Marcové idy (1883)

E. Poynter: Veštkyňa (1877)

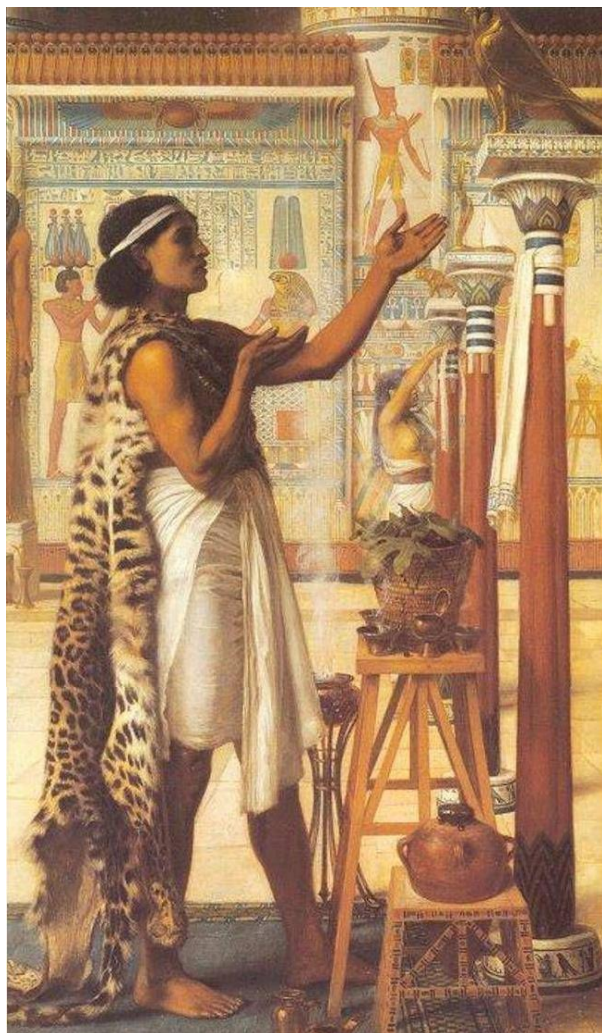
E. Poynter: Athenae. Zázraky hlbín (1877)

E. Poynter: Orfeus a Eurydika (1862)

E. Poynter: Večerné Benátky (1862)

E. Poynter: Adorovanie boha Ra (1862)

póza - 1.postoj

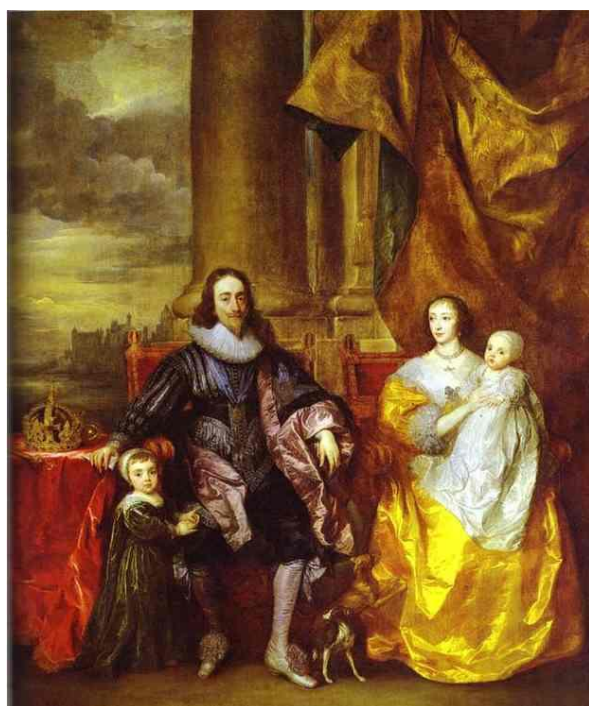
2.pozícia

pozadie - tretie, najvzdialenejšie priestorové pásmo obrazu (alebo reliéfu): popredie, stredné pásmo, pozadie;
pozri paralaxa, pastiglia, stafáž; rovina reliéfna; perspektíva; plán; priestor; zlato

Majster Fauvel: Krížová výprava Petra Pustovníka (iluminácia z „Roman de la Rose“, 1337)

Majster Fauvel: Baudouin I. Jeruzalemský s poslom (iluminácia z „Roman de la Rose“, 1337)

A. Van Dyck: Charles I a kráľovná Henrietta Maria s Charlesom, princom z Walesu a princeznou Máriou

pozadie explicitné - v oblasti *portrétnej* tvorby členité pozadie, dotvárajúce prostredím charakteristiku *modelu*

pozadie neutrálne - bez výrazného členenia, splývavé, dotvárajúce farebným ladením náladu, pomáhajúce sústrediť sa na *model*; pozri *sfumato*

D. Velázquez: Pablo de Valladolid (1636-1637)

Rembrandt: Jábob žehná Jozefovým deťom

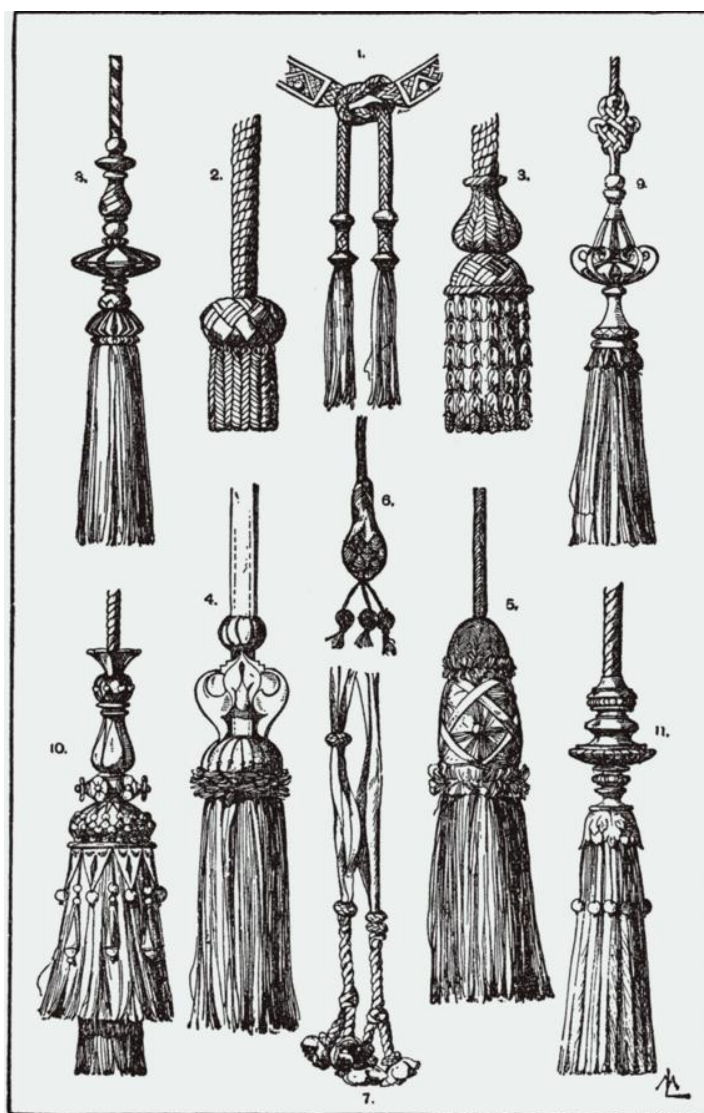
pozadie zlaté - zlaté pozadie

pozament - z franc.: passementerie – „čipkárstvo“; súhrnné označení pre dlžkové textílie pásového alebo kruhového tvaru, ktoré slúžia na ozdobu *odevov*, čalúneného nábytku a textilných nástenných i okenných *dekorácií*; k pozamentom sa radia rôzne druhy stúh, pásov a pletencov, tiež niektoré *čipky*, ozdobné gombíky a podobné produkty; pozri *tkanie*, *tkáči*, *tkáčstvo*

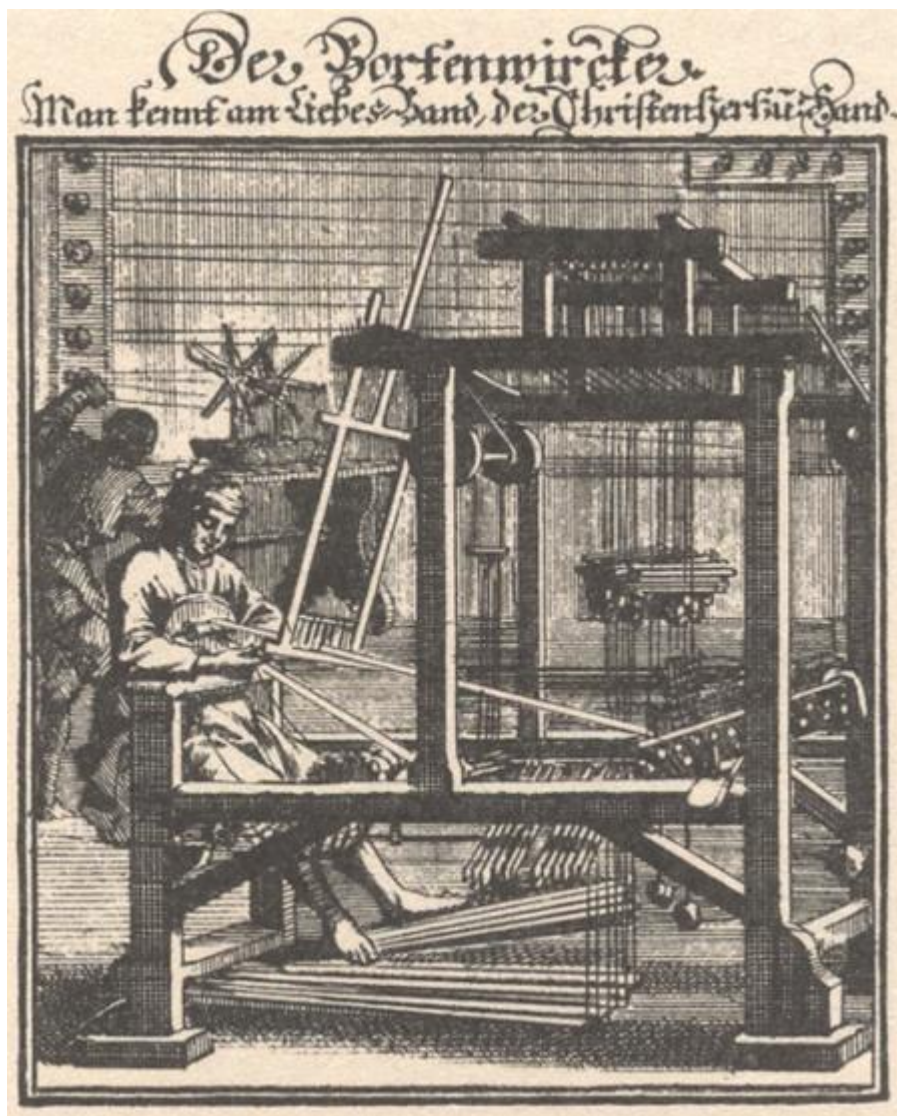
<https://cs.wikipedia.org/wiki/Pozament>

<https://en.wikipedia.org/wiki/Passementerie>

<http://alteberufe.de/BERUFE/posamentierer.html>

Textilné strapce Pozamenty v čalúníctve

Ch. Weigel st.: Tkáč pozamentu (rytina, 1698)

pozemná plastika - *plastika pozemná*

pozdĺžna centrála - *centrála pozdĺžna*

pozdĺžny - *longitudálny*

pozdĺžny klenbový pas - *pas klenbový pozdĺžny*

pozdrav - pozri *gesto*

pozícia/poloha - 1.*póza*; pozri *ásán/ásana*

2.*poloha*; pozri *juxtapozícia*

pozícia lotosu - tiež *poloha lotosového kvetu*, *padmāsana* predstavuje v budhistickom myšlienkovom systéme najzákladnejšiu polohu (*ásana*); pozícia *Budhu* so skríženými nohami: rozjímanie pri hľadaní pravdy

Adkinson: *poloha osvietenia* - *Budha* sa dotýka pravou rukou zeme

pozri *atituda/postoj*; *lotos*

- v *keltskej mytológii* pozri *Cernunos/Cornu*

pozitív - fotografický obraz vzniknutý vyvolaním a ustálením *negatívu*; pozitív získaný z negatívu buď kopírovaním alebo priamo inverziou; pozri *diazidový papier*; *fotografovanie*; v *grafike* pozri *patrica*; v *mincovníctve* pozri *punc/razidlo*; v *keramike* pozri *keramický obtlačok*, *albumínová tlač*

pozitivismus - filozofický smer obmedzujúci platnosť ľudského poznania na to, čo je pozitívne, tj. na fakty preukázateľné empiricky (pozri *empiriokriticismus*); pozitivismom bol ovplyvnený *impresionizmus*; je logické, že v opozícii k pozitivismu stál umelecký smer *symbolizmus* (výtvarný symbolizmus stál v opozícii k impresionizmu)

pozitívny - pozri pozri *jang*; *high key*; *negatívny*

pozitívny drevorez - drevorez pozitívny

pozlacovačská súprava - *nástroje* a potreby na *zlátenie* alebo striebrenie kamenných, drevených sochárskych diel; patrí k nim nádoby na roztoky, štetinové *štetce* (chytáčky) na uchytenie a pokladanie *plátkového zlata*, súbor štetcov rôznej veľkosti, hustoty a dĺžky vlasu na vyhladzovanie, kolíska, poduška z jelenej kože a ostré nože na krájanie kovových plátok (plátkové zlato, striebro, *metal*), mastencová múčka (pozri *mastek*) na potretie noža (aj prstov), *acháty* na leštenie zlata (pozri *achátové hladítko/achát polírovací*)

pozlacovanie - zlátenie

pozlátený vek - gilded age

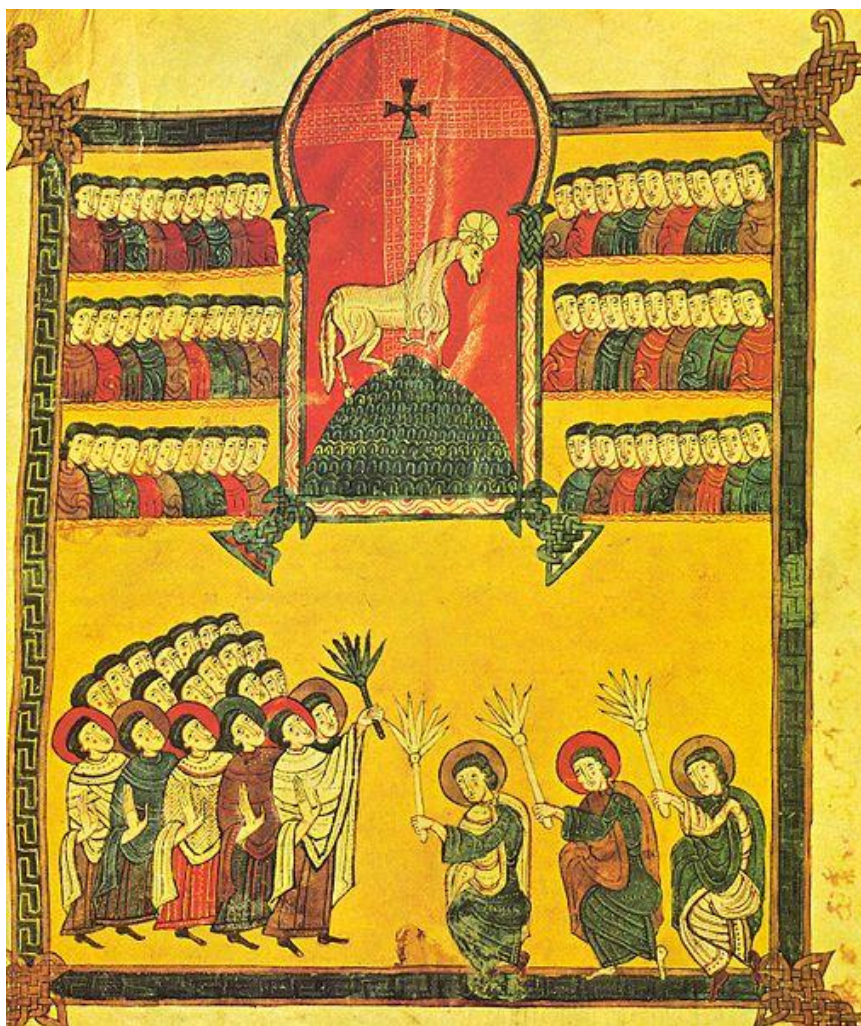
Poznačenie božích služobníkov/Poznačenie 144 000 – (Zjavenie 7,1-8); **Potom** (gréc. meta toyto = po krátkom čase) **som uvidel** (sv. Ján) **štyroch anjelov stáť v štyroch** (najvzdialenejších) **uhloch zeme** (odkaz na židovskú predstavu zeme ako štvorca alebo kocky; podobne Izaiáš 11,12 > Ezechiel 7,2). **Držali** (zabránenie krivdy, bezprávia, neprávosti) **štyri zemské vetry, aby neviali na zem ani na more ani na nijaký strom** (zhuba je prírodného charakteru, preto netreba používať alegorický výklad typu: štyri vetry = falošné náuky; zem = teokratický poriadok a cirkev; more = kresťanský život; stromy = jednotliví kresťania; stromy sú uvedené jednotlivo zrejme preto, lebo na nich najlepšie vidieť ničivú silu). **A uvidel som vystupovať od východu slnka** (východ ako symbol spásy; zrejme odkaz na záhradu Eden; podobne Ezechiel 43,2) **iného anjela** (zvláštny posol od Boha oprávnený dať znamenie života). **Mal pečať** (znamenie, pečať ako symbol vlastníctva; ochrana pred útokmi protibožských mocností, démonmi) **živého Boha** (starozákonný Boží prívlastok; v Novom zákone sa objavuje 12krát; Boh ako zdroj života a náprotivok mŕtvych modiel), **zvolal mohutným hlasom na štyroch anjelov, ktorí dostali moc škodiť zemi, moru, a hovoril im: Neškodte zemi ani moru ani stromom** (Boh má vládu na ničivými silami), **dokiaľ nepoznačíme** (značka možno odkazuje na veľkňazov, ktorí mali na čele nápis Svätý Hospodinu, alebo na Židov poznačených krvou pred útekem z Egypta) **na čele** (na najviditeľnejšom mieste) **služobníkov nášho Boha. Počul som počet poznačených: stoštyridsaťštyri tisíc zo všetkých kmeňov izraelských: z kmeňa Júdovho dvanásťtisíc, z kmeňa Rúbenovho dvanásťtisíc, z kmeňa Gádovho dvanásťtisíc, z kmeňa z kmeňa Ašerovho dvanásťtisíc, z kmeňa Neftalímovho dvanásťtisíc, z kmeňa Menašeho dvanásťtisíc, z kmeňa Simeonovho dvanásťtisíc, z kmeňa Léviho dvanásťtisíc, z kmeňa Izacharovho dvanásťtisíc, z kmeňa Zebulúnovho dvanásťtisíc, z kmeňa Jozefovho dvanásťtisíc, z kmeňa Benjamínovho dvanásťtisíc.**

-epizódami v rámci kapitoly Poznačenie Božích služobníkov sú *Štyria anjeli v štyroch uhloch zeme/Anjeli držia štyri vetry a Dvanásť kmeňov Izraela*; alternatívnym názvom kapitoly Poznačenie Božích služobníkov je *144 000/144 000 volá po odplate*, ktoré sa odvoláva na verš (7,4); pozri *apokalyptické motívy*

Hall: námet Poznačenie božích služobníkov patrí do *Rozlomenia šiestej pečate*; štyria anjeli smrti zadržávajú štyri zemské vetry, kým iný anjel neoznačil „ochranným pečatidlom živého boha“ čelá kresťanov; ich magický počet sa skrýva aj v mene *Dürerovho* dvanásteho grafického listu „*144 tisíc spravodlivých volá po odplate*“; námet Poznačenie božích služobníkov tematicky zodpovedá Dürerovmu listu *Štyria anjeli chránia strom života*, kde tvorí vedľajší motív (pozri *Apokalypsa Dürerova*); paralelou k poznačeniu z *Rozlomenia šiestej pečate* je znamenie na čelách zo záverečného námetu šiesteho vídenia *Večný raj* (Zjavenie 22,1-4); štyri vetry sú symbolmi štyroch veľkých starovekých ríš, s ktorými sa musel biblický ľud stretnúť: *Egypt* (*egyptské otroctvo* 1600-1200 pr.Kr.), *Novobabylonská ríša* (odvlečenie Júdejcov do *babylonského otroctva* 597 pr.Kr. za vlády *Nebúkadnecara*, ktoré skončilo 587 pr.Kr. zničením *Judey*), *Rímska ríša* (židovská vojna 2.st.pr.Kr.; prenasledovanie prvých kresťanov 1.-2.st.pr.Kr.), *Perzská ríša* (*mitraizmus* ohrozujúci kresťanskú vieru v 1.-2.st.); pozri *apokalyptické motívy*; *biľag*, *ciacha*, *živý boh*

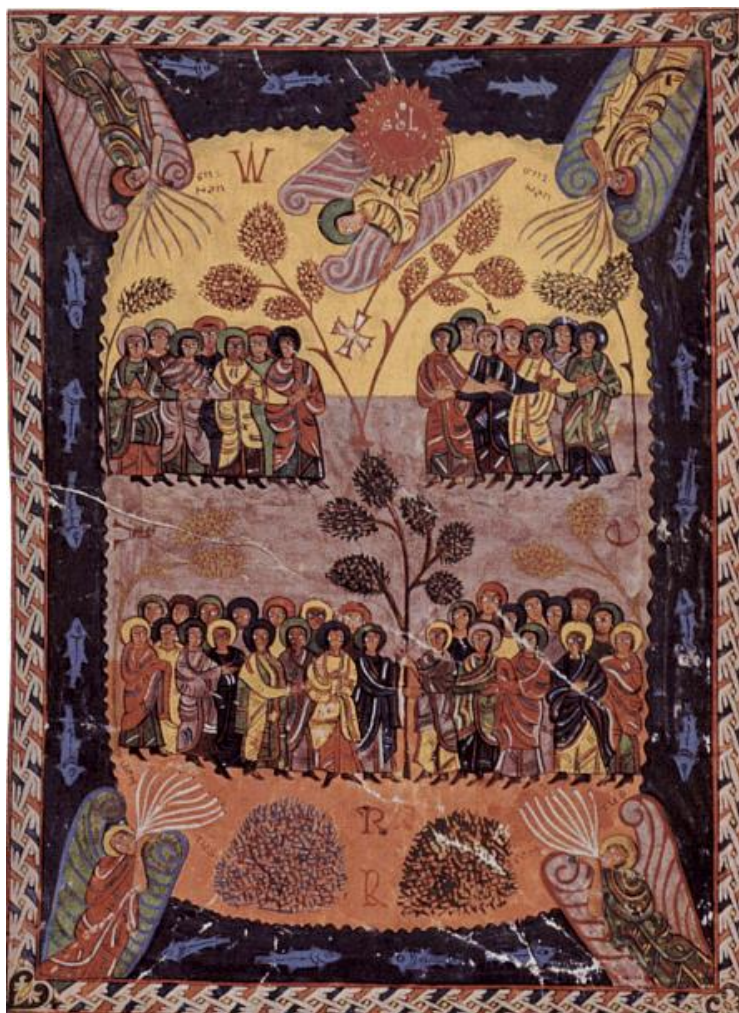
(7,1-8. Rozlomenie šiestej pečate. Poznačenie božích služobníkov). **Poznačenie 144 000** (Beatus Facundus, 1047)

(7,1-8. Poznačenie božích služobníkov). **Poznačenie 144 tisíc** (Beatus Burgo de Osma, 1086)

(7,1-8. Rozlomenie šiestej pečate. Poznačenie Božích služobníkov). **Poznačenie 144 000**
(Beatus Saint-Sever, 970)

(7,1-8. Rozlomenie šiestej pečate. Poznačenie Božích služobníkov). **Poznačenie 144 000** (Beatova apokalypsa, 922)

Poznačenie Božích služobníkov (Lutherova biblia, 1545)

A. Dürer: Štyria anjeli chránia strom života

J. Duvet: Štyria anjeli zadržiavajú štyri vetry a poznačenie Božích služobníkov (rytina, 1546-1555)

M. Gerung: Poznačenie 144 tisícov (Ottheinrich-Bibel, 1530-1532)

pozostatky - pozri *kosť, kosti*

pozuola/pozzuola/terra di Pozzuoli - prírodný červený kysličník; železa vulkanického pôvodu (druh *okru*); názov podľa rovnomenného talianskeho náleziska pri Neapole; sýty červenohnedý odtieň, jemná štruktúra, dobré krycie schopnosti; pozuola vhodná pre všetky techniky, veľmi stála; pozri *červeň*; porovnaj *pucolán*

Baleka: ľahko červenasté farbivo, *hlinka* sopečného pôvodu z okolia prístavného mesta Pozzuoli v Neapolskom zálive blízko sopečných Fregrejských polí; obsahuje kysličník železa, kysličník hlinitý, vápno, horčík, draslík a sodík; veľmi stála voči svetlu, v maliarstve sa pre svoje zafarbenie používa k maľbe pleti (pozri *inkarnát*) a k jemným *lazurám*; zafarbením sa jej blížila aj iné hlinky, ktorými býva nahrádzaná

Požehnané nebo - rus. *Blagodatnoe nebo/Благодатное Небо*; tiež *Panna Mária najsvätejšieho neba*; ruská ikona typu *Apokalyptickej ženy*

http://ru.wikipedia.org/wiki/Благодатное_Небо

https://www.google.sk/search?q=%D0%91%D0%BB%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%BD%D0%BE%D0%B5+%D0%9D%D0%B5%D0%B1%D0%BE&espv=210&es_sm=93&tbm=isch&imgil=j788XeRb2p6MJM%253A%253Bhttps%253A%252F%252Fencrypted-tbn0.gstatic.com%252Fimages%253Fq%253Dtbn%253AAnd9GcRGjk2cCi3txy-kX6Qv51oA4MdPi9HZX8U9Vu2jS7QRZphVr9o7%253B556%253B677%253BIGiL-3TGmL0_M%253Bhttp%25253A%25252F%25252Fwww.belmagi.ru%25252Famolitv%25252Fblnebo.htm&source=iu&usg=__521FWil9VXVkup-OktFqvDX3W-Q%3D&sa=X&ei=RQY_U4mkDeL_ygPAq4CIBA&ved=0CDgQ9QEwBA#facrc=&imgdii=&imgcr=j788XeRb2p6MJM%253A%3BIGiL-3TGmL0_M%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.belmagi.ru%252Ficon%252Fimag%252Fbl_nebo_o2.jpg%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.belmagi.ru%252Famolitv%252Fblnebo.htm%3B556%3B677

Majster Vasilij Poznanskij: Požehnané nebo (1682)

požehnanie - pozri *orans*, *povera*, *abhaja*, *ruky kohanim*

Požehnanie kohaním

Požehnanie Izákovo - Izák žehná Jáкова

„požehnaní hlupáci“ - jurodiví

požiar - pozri *Florian, Jiljí, Heyden J. van der Heyden; pohromy, oheň; atribúty, symboly, alegórie a prirovnania; W. Turner*

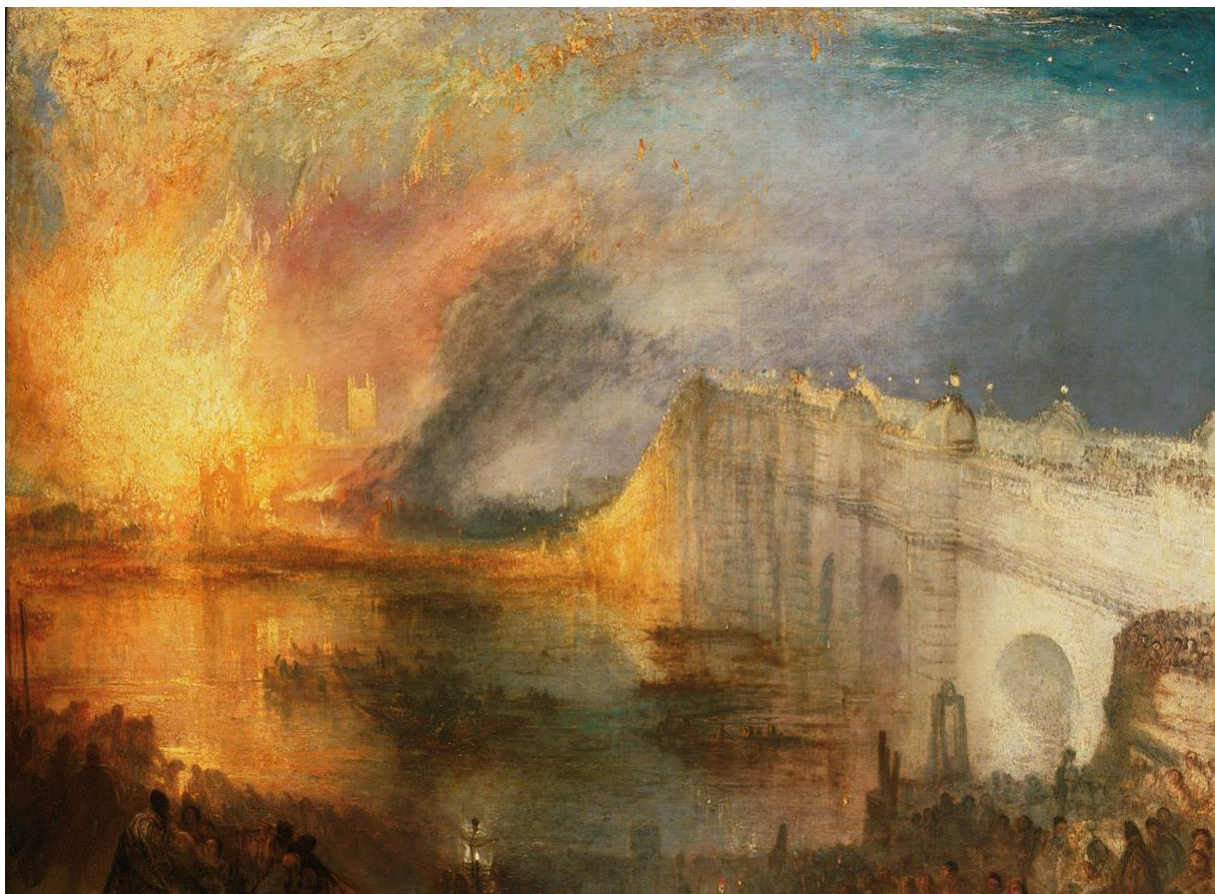
H. met de Bles: Horiace mesto (16.st.)

Ateliér J. Brueghela ml.: Požiare (1628-1632)

Petrarca Meister: O neprijemnostiach veľkého ohňa (drevoryt, 1520)

W. Turner: Požiar parlamentu (1834)

W. Turner: Požiar Parlamentu (1835)

D. Roberts: Útok a zničenie Jeruzalema (1850)

Požieračka - v egyptskom panteóne pozri *Bastet, Amemait, Váženie srdca*

pôda - v heraldike: polovičná *päta*, pás v dolnej časti *heraldického štítu* pri vodorovnom členení plochy, v šírke menej ako 1/7; ak má zelenú farbu, nazýva sa *trávník*; pozri *heraldské figúry*

pôdorys - kolmý priemet predmetu na vodorovnú rovinu; pozri *nárys*; *viazaný systém*, *symbolizmus* v architektúre (Dudák); *zem* (Baleka); *chórový záver polygonálny*; *dispozícia*; *klenba križová*, *kladie zalamované/kladie oblamované*

pôdorys centrálny - v architektúre pozri *centrála*, *kostol artikulárny*

pôdorys krajiny - pozri *plán*

pôrod - Nový biblický slovník: pôrodná babica (hebr. m^ejalledet – „ktorá pomohla rodiť“) pomáhala pri pôrodoch tým, že zobrala novorodenca, prerezala pupočnú šnúru, umyla dieťa vodou, potrela ho soľou, zavinula ho (*Ezechiel 16,4*) a potom narodenie zvestovala otcovi (*Jeremiáš 20,15*); v príbehu o Támar, pramatke kráľa *Dávida*, sa v Genesis (38,28) píše, ako pôrodná babica priviazala dieťaťu na rúčku červenú niť, aby ukázala, ktoré z dvojčiek prišlo na svet prvé; staroveké pramene dávajú predstavu o pôrode žien, ktorý bol rovnaký v *Mezopotámii*, *Egypte* aj v *Izraeli*; ženy často rodili tak, že sedeli na dvoch tehlách alebo kameňoch (*Exodus 1,16*), prípadne na špeciálnej stoličnici skonštruovanej na rovnakom princípe; pozri *bohovia rodičiek*, *bohovia pôrodu*

Biedermann v súvislosti s heslom *havran*: podľa antickej *povey* havran znáša vajíčka zo zobáka, a preto sa nesmie dostať do blízkosti rodičiek, aby netrpeli prílišnými bolesťami

Biedermann v súvislosti s heslom *kohút*: kohút zaháňa tmu pri lôžku *rodičky* a uľahčuje *pôrod*

pozri *Parky*; *Markéta Antiochijská*, sv. *Anna*, *Liberata a Faustina*; *jaspis*; *pečatidlo*, *Lamaštu*; *Bes*, *Nechbet*; *Ixchel*, *Taweret*; *manželstvo*; *matka*, *očista*, *Očisťovanie matky*, *bohovia plodnosti*; *kohút*; *abort*, *erotika/sex*; *kohút*, *sup* (Biedermann); *kult plodnosti*

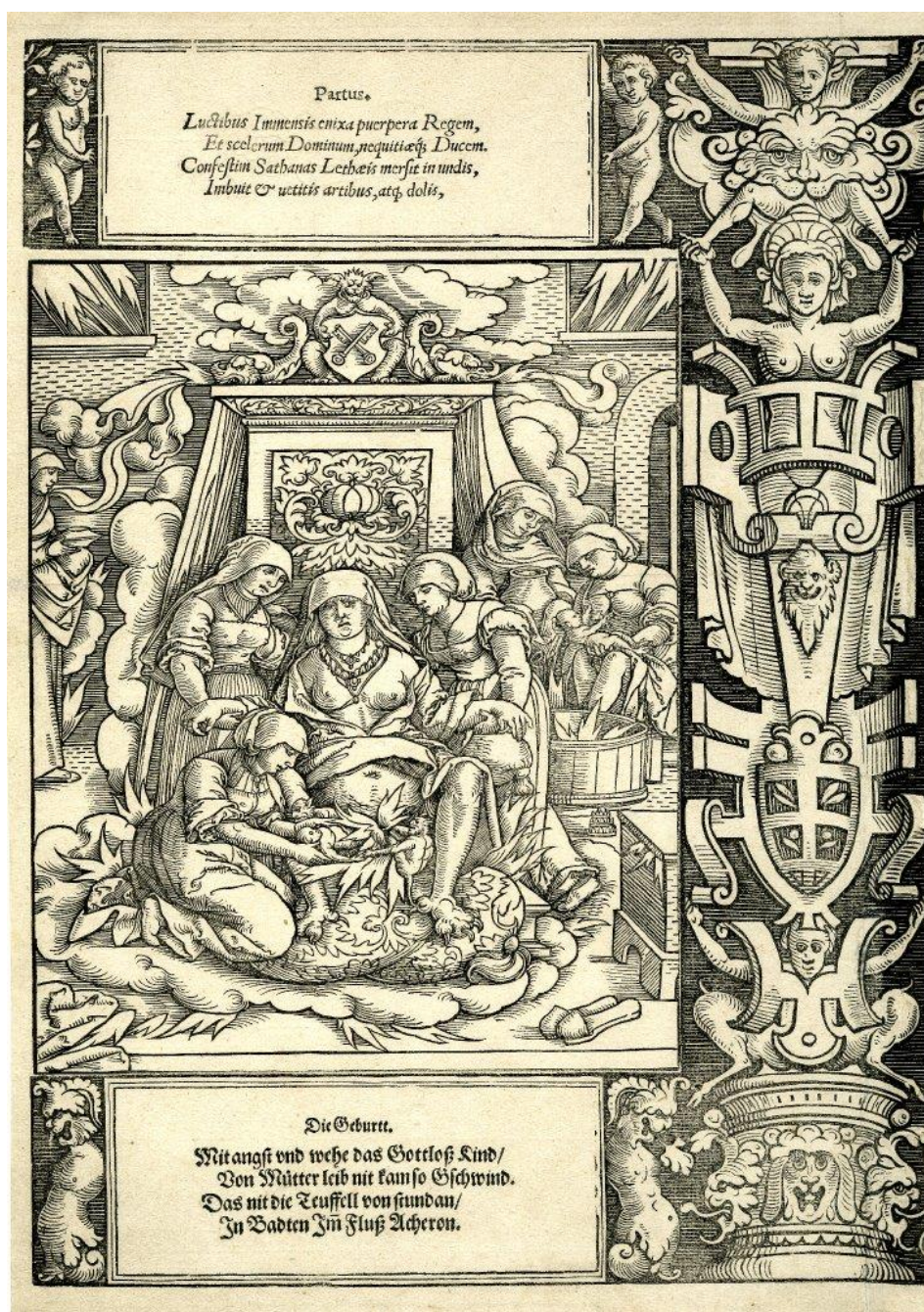
https://en.wikipedia.org/wiki/Eucharius_R%C3%B6sslin

P. della Francesca: Madona del Parto (freska, 1460)

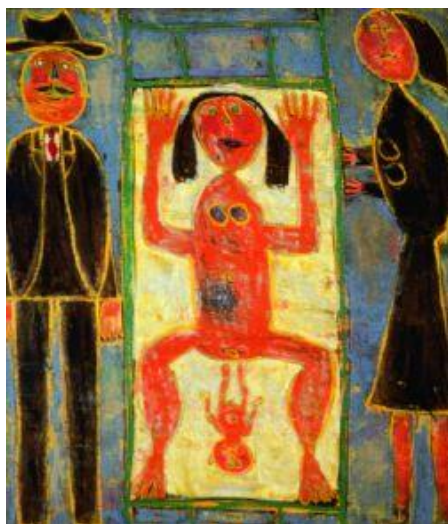
M. Caldenbach: Rodička na pôrodnom kresle (drevoryt z „Der Rosengarten“ od Eucharius Rösslin, 1513)

M. Gerung: Narodenie Antikrista (1544-1558)

J. J. F. Le Barbier: Narodenie Herakla (18.st.)

J. Dubuffet:

pôrodný kameň - Biedermann v súvislosti s heslom *sup*: ranokresťanský spis *Physiologus* uvádza, že keď je supica tehotná, odletí do Indie a prinesie odtiaľ pôrodný kameň, ktorý je dutý a vo vnútri má tepúce jadro; „keď supica pocíti pôrodné bolesti, vezme tento kameň, sadne naň a bez bolesti porodí“

pôrodná tácka - narodeninová tácka

pôst - podľa starozmluvnej tradície (pozri *Starý zákon*), keď si izraelský národ uvedomil, že konal nesprávne, posadil sa do *popola* na znamenie pokánia a smútku a tým vyjadroval ľútosť nad chybným krokom (*Jób 2,8*); pôst sa postupne stal súčasťou *kultu*; postupne začali *Izraeliti* Boha vnímať ako toho, kto dáva odpustenie, ak človek urobí určité mechanické úkony; proti formálnosti takéhoto pôstu vystupovali *proroci*; Ježiš proti okázalom prejavovaní pôstu vystupuje počas *Kázne na hore* (pozri *O pôste*)

-pôst sa začína 40 dní pred *Veľkou nocou*; biblický základ má v Matúšovom (4,2), Markovom (1,13) a Lukášovom (4,1) *evanjeliu* (pozri aj *apoštol Matúš*, *evanjelista Marek*, *evanjelista Lukáš*), kde sa dočítame, že Ježiš sa pred svojim verejným vystúpením *postil* na púšti 40 dní (pozri *symboly číselné: 40*); pôstne obdobie sa začína tzv. *popolcovou stredou*; počas tohto vážneho obdobia si *kresťania* pripomínajú utrpenie a smrť Ježiša Krista (pozri *pašie*); Ježiš zaujímal kritický postoj k pôstu, ktorý *farizeji* pokladali za zásluhný skutok; on videl v pôste znamenie pokánia a návratu k Bohu, ktoré sa má diať v skrytosti; v prvotnej cirkvi sa v pôstnom období pripravovali *katechumeni* ku *krstu*; prví kresťania využívali pôst k duchovnému sústredeniu; pôst ako taký znamená úplné, alebo čiastočné zrieknutie sa jedla; kým židovský národ *postil* v pondelok a vo štvrtok, kresťania si vyhradili ako pôstny deň stredu a piatok; tento zvyk sa zachoval čiastočne dodnes v rímskokatolíckej cirkvi v pôstnej dobe, mimo nej majú len piatok ako bezmäsitý deň tzn. deň čiastočného pôstu; v evanjelickej cirkvi sa postenie zachováva najmä pred prijímaním *večere Pánovej*; pôstnou dobou sa začína Veľkonočný kruh cirkevného roka (pozri *cirkevný kalendár*); pôst je prípravným obdobím ku sväteniu veľkonočných sviatkov; vážnosť tejto doby pripomína aj fialová farba chrámového rúcha (pozri *farebná symbolika: farba fialová*); v pôstnej dobe sa na službách Božích nepoužíva biela *kamža*, kňaz je len v čiernom *luteráku*; každá z pôstnych nedelí má latinské pomenovanie (1.*Invocavit*, 2.*Reminiscere*, 3. *Oculi*, 4.*Laetare*, 5. *Iudica*, 6.*Palmarum*; piata pôstna nedeľa je nazývaná aj *Smrtná nedeľa* s odkazom na rozhodnutie židovskej veľrady o Ježišovej smrti; táto nedeľa je označovaná aj ako *predpašiová nedeľa*, kedy sa čítajú texty *Starého zákona* predpovedajúce Ježišovo utrpenie a smrť; pozri *vianočné menu*; *ryba* (Biedermann); *mágia agrárna*, *Hromnice*, *ramadán/ramazan*, *Biela sobota*; *fašiangy*; *Popolcová streda*

-v súvislosti s heslom *Popolcová streda*: veľkonočná pôstna doba predstavovala prípravné obdobie na Veľkú noc; bola spojená s dobrovoľným pôstom (odriekanie sa určitých, mäsitých, potravín a pohlavná zdržanlivosť), prípravou katechumenov na krst, obnovou krstných sľubov (*birmovka*), verejným cirkevným pokáním, modlitbou a almužnou; v 2.st. sa kresťania postili v deň Kristovej smrti, na *Veľký piatok*, a ušetrené potraviny rozdávali chudobným; postupne sa súčasťou postu stal aj deň Ježišovho spočinutia v hrobe, *Biela sobota* (pozri *Ukladanie do hrobu*); išlo o úplný pôst, v ktorom sa neprijímali potraviny ani jedlo; výnimky sa vzťahovali iba na chorých a tehotné ženy, ktoré mohli jesť chlieb a vodu; v stredoveku sa tieto pôsty niekedy dodržiavali v každý piatok a sobotu; 3.st. sa názory na dĺžku pôstu začali rozchádzať; najprv sa doba rozšírila na celý *Svätý/Pašiový/Tichý týždeň* (od *Kvetnej* po *Veľkonočnú nedeľu*), potom až na štyridsaťdňový pôst (*quadragesima*) od Popolcovej stredy po Bielu sobotu; na *1.Nicejskom koncile* sa *Quadragesima Paschae* oficiálne ustanovila; odporúčali ho cirkevní učitelia Ján Zlatoústý (†407), Origenes (†255) i Hieronymus (†420); cirkev ho vysvetľovala starozákonnou i novozákonnou symbolikou (štyridsať dní Mojžiša na Sinaji, štyridsaťdňový pôst Ježiša na púšti a ďalšie významové paralely); nakoľko sa v nedeľu pôst nedodržiaval, boli postupne menené počty pôstnych dní a dodatočne symbolicky vysvetľované; v čase pôstu bolo zvykom jesť iba raz za deň, pod vplyvom humanizmu a renesancie sa prax zmiernila; reformované cirkvi väčšinou ponechali veriacemu slobodnú vôľu, akou formou a do akej miery sa bude postiť; dnes sa ako dni úplného pôstu (lat. *ieiunium plenum*) dodržiava Popolcová streda a Veľký piatok; pôstne obdobie malo byť dobou mieru, v stredoveku sa vyhlasoval Boží mier (lat. *Treuga Dei*); predveľkonočný pôst bol súčasne výzvou na „obrátenie srdca“, na vnútorné pokánie; od Popolcovej stredy prestali verejné zábavy, svetské pesničky vystriedali pôstne piesne, navštevovať divadlá a plesy sa považovalo za hriech; súčasťou pôstu boli liturgické obmedzenia typu tzv. pôst uší a očí, kedy umlkli kostolné zvony a organy; odstraňovala sa chrámová výzdoba, zahaľovali sa kríže, alebo sa z nich odoberala socha Ukrižovaného; tieto zvyky sú doložené *Augustínom z Hippo Regia* (†430); v nemecky hovoriacich

krajinách sa interiér kostola zahaloval do modrých látok a záclon, v Taliansku modrá látka zakrývala steny aj bočné oltáre, na ktorých sa ukazovali nástroje utrpenia (pozri *pôstne vellum*); zvyk zahalovania krížov a obrazov je podľa niektorých odvodený zo zvykov vykázat' o tomto dni z chrámu kajúcnikov; na znamenie spolupatričnosti veriacich s týmito previnilcami si odopierali pohľad na oltár aj ostatní veriaci; pôvodne v 11.st. bola látka tak veľká, že zakrývala celý oltár, častom sa zmenšovala a na plátne začali byť zobrazované výjavy z Kristovho života; podľa iných vysvetlení boli kríže a obrazy, často zdobené perlami, kameami a drahokamami, v chráme zakrývané fialovou drapériou už v 3.-4.st., aby veriacich počas bohoslužby nerozptyľovala zložitá výzdoba; o to väčší zážitok z Kristovho víťazstva mali veriaci po ich odhalení počas večernej omše na Bielu sobotu

pôstna šatka - pôstne súkno

pôstne rúško - pôstne súkno

pôstne súkno - z lat. vellum – „látka“; tiež *pôstne rúško*, *pôstne velum*, *pôstna šatka*; v Dolnom Rakúsku a Porýnsku ľudovo „*hladná handra*“; veľký kus plátna, na ktorom boli do štvorcových polí namaľované, vyšité alebo vytlačené *pašiové* scény alebo *nástroje Kristovho utrpenia*; v pôstnom čase plátno vešané medzi *chór* a *lod'* (14.-18.st., dnes iba zriedkavo; námetom aj umiestnením sa líšilo od pravoslávneho a gréckokatolíckeho *epitafionu*; porovnaj *antependium*, *oltárny obrus*)

Baleka: záves oddeľujúci v kresťanských chrámoch počas pôstneho obdobia *Veľkej noci* (od Popolcovej stredy do Veľkého piatku) *chór* od *hlavne lode*, čím zakrýval pohľad na *oltár* (Vestfálsko); prípadne ako šatka zakrýval *retabulum*, obraz alebo sochu *retabula*; znamená aj *rúšku* zakrývajúcu v pôstnom období *korpus* (Kristove telo - *corpus Christi*); významovosť závesu alebo šatky vychádza z predkresťanskej tradície; podľa kresťanskej vierouky má ako pôstna šatka v čase najväčšieho Kristovho utrpenia zahaliť uctievané symboly viery; ľanová alebo hodvábná textília, ktorá mala bielu, sivú alebo fialovú farbu (pozri *farby liturgické*) a bola zavedená okolo roku 1000, bola v románskom stredoveku vyšívaná, neskoršie zdobená aj maľovanými výjavmi *pašiového cyklu*, *nástrojmi Kristovho utrpenia* (pozri *pašiové nástroje*) a inými symbolmi; pozri *tlač textilná*

pôstne velum - pôstne súkno

pôvab - pozri *labuť* (Biedermann)